

Universiteternes ansvar for Danmarks fremtid

Fælles observationer fra Danske Universiteter, Danmarks Forskningspolitiske Råd og Akademiet for de Tekniske Videnskaber

Introduktion

De danske universiteter spiller en vigtig rolle i samfundet som værdiskabende og værdibærende institutioner, og de har et stort ansvar for Danmarks fremtid: I den internationale konkurrenceøkonomi konkurrerer flere og flere lande på forskning, uddannelse og innovation gennem videndeling. Danske vidensmiljøer er i direkte international konkurrence.

De danske universiteter kan dermed få en nøglerolle i skabe en stærk placering for Danmark i den stadig mere globaliserede økonomi.

Disse kendsgerninger udgør platformen for et uformelt samarbejde mellem Danske Universiteter, Danmarks Forskningspolitiske Råd og Akademiet for de Tekniske Videnskaber, der mundede ud i konferencen ”Universiteternes ansvar for Danmarks fremtid”.

De tre arrangører har i forskellige sammenhænge beskæftiget sig med universiteternes værdiskabelse fra hver sin synsvinkel, og sigtet med konferencen var at diskutere udfordringer og løsninger i en fælles kontekst.

Konferencen blev afholdt den 5. februar 2013 i Moltkes Palæ i København, og dette notat indeholder dels de tre arrangørers fælles observationer, dels korte resumeer fra oplæggene på konferencen.

Med notatet ønsker de tre organisationer at opsamle og videreformidle den viden, der fremkom på konferencen, og samtidig fremlægge fælles observationer, der efterfølgende kan danne basis for at arbejde videre med temaet.

Fælles observationer

Danske Universiteter, Danmarks Forskningspolitiske Råd og Akademiet for de Tekniske Videnskaber har gjort følgende fælles observationer:

- **Global konkurrence skærper kravene, især til uddannelsen af kandidater**
Efterspørgslen efter internationalt orienterede kandidater er stærk, og derfor bør universiteterne have ekstra fokus på at give dem værktøjer til at klare sig internationalt, herunder sprog og kulturel forståelse.
- **Universiteterne får en stigende betydning i samfundet**
Universiteterne har historisk altid spillet en vigtig rolle for opbygningen af

civilsamfundet og gennem de seneste årtier også som samarbejdspartner for erhvervslivet. Denne rolle er under kraftig udbygning, og universiteterne kan blive vigtige omdrejningspunkter i kraft af viden og deres placering i byrummet med markante campusanlæg.

- ***Det betaler sig at investere i universiteterne, fordi de bidrager til vækst***
Universiteterne er attraktive samarbejdspartnere for det private erhvervsliv på en række områder, men samarbejdet kan styrkes yderligere.
- ***Kvalitet er det afgørende parameter***
Høj kvalitet af universiteternes ydelser er det afgørende konkurrenceparameter, og høj kvalitet af de forskningsbaserede uddannelser er essentiel, hvis danske kandidater skal konkurrere med andre landes.

Der er behov for øget fokus på kvaliteten, når mange flere søger ind på universiteternes uddannelser, samtidig med at universiteterne udfordres af en mangfoldighed af aktører, som udvikler og formidler viden.

Resumeer af oplæg ved konferencen den 5. februar 2013

I det følgende refereres i punktform de vigtigste elementer fra oplægsholdernes synspunkter, der blev fremsat ved konferencen i Moltkes Palæ den 5. februar 2013.

Expert knowledge and university leadership

Senior Lecturer **Amanda Goodall**, Cass Business School, London, understregede betydningen af akademisk ledelse ved at have førende forskere i spidsen for universiteter. Videninstitutioner, der ledes af førende forskere, scorer højt i rankings.

Hendes forskning pegede på fire faktorer, der understøtter den tese:

- En leder opnår respekt gennem troværdighed, og en stærk akademisk baggrund giver høj troværdighed i universitetsmiljøer.
- Lederen skal have dyb indsigt i universitetets ”kerneforretning”, som udgøres af forskning og uddannelse.
- Lederen sætter den akademiske standard.
- Valget af en topforsker sender et signal om, hvad der er vigtigt.

Udfordringen for mange universiteter er, at management-systemer ikke nødvendigvis passer til den akademiske verden, og samtidig vil det være nødvendigt at give forskere og undervisere incitamenter til at blive ledere, f.eks. ved indretningen af lønsystemer.

Værdistrømme og værdiskabelse

Prorektor **Jørgen Staunstrup**, IT-Universitetet i København, fortalte om arbejdet i ATV | Helios’ arbejdsgruppe om værdistrømme og værdiskabelse. Han understregede betydningen af fortsat dialog om universiteternes værdiskabelse.

Beregninger viser, at højtuddannede bidrager betydeligt til et samfunds BNP, men der er andre værdier end pengeværdien. Universiteterne bidrager med tre værdistrømme (uddannelse, forskning og videnudveksling). Det er vanskeligt for eksisterende indikatorer af værdiskabelsen at opfange. Eksempelvis er det kunstigt at skelne mellem grundforskning og anvendt forskning, fordi opdagelser ofte kan vise sig værdifulde lang tid efter, de er gjort, eller fordi såkaldt anvendt forskning kan indeholde elementer, der traditionelt opfattes som grundforskning.

Desuden er universiteterne ikke kun videnproducenter men også bærere af en kultur og en akademisk tradition.

Analysen af universiteternes værdiskabelse viser, at det er vigtigt med en løbende dialog om, hvordan de forskellige opgaver, universiteterne løser, beriger hinanden. Det gælder både internt og i universiteternes eksterne kontakthflader.

Kompetente kandidater til fremtidens samfund

Chefkonsulent **Bodil Due**, Aarhus Universitet, definerede begrebet ”kompetente kandidater” som kandidater, der passer til fremtidens samfund og krav, og som kan klare sig i den internationale konkurrence.

I Danmark er der i disse år en tendens til at satse på kvantitet i udbuddet af især nye uddannelser, mens universiteterne sjældent nedlægger uddannelser. Hvis der skal fokus på reel kvalitet i uddannelserne, kan ressourcerne bruges bedre ved at udvikle på de eksisterende uddannelser.

Der er brug for både egentlige fagkompetencer og de generelle kompetencer, som efterspørges på arbejdsmarkedet, herunder samarbejde, kommunikation, computer skills, planlægning og talforståelse. Derudover bør der være mere fokus på internationale kompetencer og på sprog, hvilket ofte forsømmes i Danmark, når man ser bort fra engelskkundskaber.

I mange lande vil arbejdsgiverne hellere ansætte bachelorer end kandidater, men det er ikke tilfældet i Danmark. Når vi uddanner så mange universitetsstuderende her i landet, kan det overvejes at gøre op med retskravet på en kandidatuddannelse for BA-studerende.

Universiteternes rolle set fra et aftager-synspunkt

Koncerndirektør **Peter Røpke**, Grundfos, nævnte klyngedannelse og adgang til højtuddannet arbejdskraft som afgørende rammebetingelser for, hvor virksomheden lægger sine aktiviteter.

Det er ikke nok, at Danmark har et generelt højt uddannelsesnivea, der kræves i lige så høj grad specifikke kompetencer, f.eks. ingeniører med viden om vandbehandling eller om power electronics.

Der er behov for:

- Erkendelse af at vi lever i en international verden
- Bedre fodslag mellem politikere, universiteter og virksomheder
- Open innovation som samarbejdsform, hvor universiteterne ikke skal have betaling for IPR
- Forståelse for, at aktiviteter skal være drevet af virkelige samfundsbehov

Ideelt bør store virksomheder, SMV'er og universiteter leve sammen i en symbiose. For Grundfos er samarbejdet med universiteterne vigtigt for at kunne rekruttere ansatte med de rigtige kompetencer.

Paneldebat med medlemmer af Folketingets Udvalg for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser

Mette Bock (Liberal Alliance) anbefalede et stærkere fokus på kvalitet frem for kvantitet. Det er samtidig nødvendigt, at professionshøjskolerne får et fagligt løft, mens universiteterne skal have indført mere ”praksis” i uddannelserne.

Jens Henrik Thulesen Dahl (Dansk Folkeparti) understregede ligeledes behovet for høj kvalitet og udtrykte bekymring over, om forskningsfriheden kan komme under pres som følge af finansieringsmodeller, hvor forskerne selv skal bruge mange kræfter på at søge eksterne midler.

Esben Lunde Larsen (Venstre) lagde vægt på behovet for, at tech transfer-systemet fungerer optimalt og understregede samtidig, at der er behov for forskellige finansieringssystemer og modeller, herunder både Højteknologifonden og Grundforskningsfonden.

Mette Reissmann (Socialdemokraterne) nævnte, at den nuværende regering ikke arbejder ud fra en tankegang om ”fra forskning til faktura”, men i stedet er optaget af brobygning. Erhvervslivet, forskerne og de studerende kan have stor glæde af at samarbejde.

Lisbeth Bech Poulsen (SF) understregede den grundlæggende udfordring, at mange børn og unge ikke er dygtige nok, når de kommer ud fra skolesystemet. Problemet smitter af på de videregående uddannelser, hvor erhvervsskolerne har sænket niveauet. Derfor har regeringens folkeskolereform fagligheden i fokus.

Universiteternes betydning i den internationale konkurrenceøkonomi

Professor **Ove Kaj Pedersen**, CBS, forklarede, at universiteterne har en central rolle i den internationale økonomi, men der er uenighed om, præcis hvilken rolle de skal spille.

I 1980'erne var der fokus på omkostningsstyring og incitamentsstrukturer, i 90'erne havde man fra politisk hold en strukturpolitisk tilgang, hvor universiteterne skulle bidrage til at løse langsigtede problemer for samfundet. I 00'erne har man igen skif-

tet fokus væk fra problemlidentifikation og over til opbygning af forskningskapacitet, netværk og laboratorier.

I disse år er der en ny global trend for universitetsudvikling, hvor den fysiske udvikling i stigende grad tænkes ind i en større, samfundsmæssig ramme. Der opbygges ”supercentre” om f.eks. velfærd og anlægges store campusanlæg, og fremtidens samfund bygges op omkring universiteterne.

Universiteternes frihed og ansvar i forhold til samfundets fremtidige behov

Uddannelsesminister **Morten Østergaard** understregede, at en veluddannet arbejdsstyrke er en forudsætning for at skabe vækst i Danmark. Derfor spiller universiteterne en nøglerolle, og frihed og ansvar går hånd i hånd.

I praksis betyder det, at universiteterne har metodefrihed til at opfylde målsætningerne i deres udviklingskontrakter, og at regeringen har droppet detailstyringen, fordi det kvæler kreativiteten.

Uddannelsesministeren nævnte fire konkrete ændringer:

- Indførelse af 3-årige bevillinger til universiteterne
- Deregulering (f.eks. at tillade gruppeeksamen)
- Ændringen af akkrediteringssystemerne
- Optagelseskvoterne bestemmes af universiteterne, som ikke længere er bundet af en fastlagt fordeling mellem kvote 1 og 2

Ministeren omtalte en række regeringsinitiativer (SU-reform, innovationsstrategi, handlingsplan for internationalisering), som alle peger i retning af et værdiskabende uddannelsessystem.

Fokus er både på de studerende og på uddannelserne: De studerende skal ind på ”rette hylde” og hurtigere gennem uddannelsen. I dag overskrider ni ud af ti universitetsstuderende den normerede studietid, og de danske studerende er gennemsnitligt ældre end studerende i andre lande. Men også uddannelserne skal strammes op, så intensiteten af studierne skærpes, og der bliver stillet klare krav til de studerende.

Kildemateriale

- Danske Universiteter: Aftagerpaneler (pjece, 2011)
- Danske Universiteter: Cand.erhvervs.parat. (pjece, 2012)
- Danmarks Forskningspolitiske Råd: Det værdiskabende universitet - forskningens rolle i en vækstdagsorden (debatoplæg, 2011)
- Danmarks Forskningspolitiske Råd: Det værdiskabende universitet (årsrapport, 2011)
- Akademiet for de Tekniske Videnskaber: Det værdiskabende universitet – mod til mere (positionsrapport, 2011)
- Akademiet for de Tekniske Videnskaber: Fra enklave til nøglerolle – Det værdiskabende universitet (rapport, 2012)